

Forebyggelse af kriminalitet

- fire grundbegreber

DET KRIMINAL
PRÆVENTIVE RÅD

Det Kriminalpræventive Råd
Odinsvej 19, 2.
2600 Glostrup

Tlf. 43 44 88 88
dkr@dkr.dk
www.dkr.dk

Juni 2009

Kopiering tilladt med kildeangivelse

Forebyggelsens grundbegreber

Der er nogle spørgsmål, som er gode at afklare, når man arbejder med forebyggelse af kriminalitet. Hvornår er der fx tale om forebyggelse, og er der forskel på forebyggelse og kriminalitetsforebyggelse?

Man kan også spørge om, hvorvidt forebyggelse af kriminalitet udelukkende skal tage udgangspunkt i metoder, der direkte er rettet mod at reducere kriminelle hændelser, eller om man skal bruge metoder, der er rettet mod mere brede perspektiver, som påvirker folks livskvalitet og levevilkår.

DKR har udarbejdet en model som beskriver vores forståelse af forebyggelse af kriminalitet. Begrebsafklaringen og modellen kan være en hjælp for alle, der arbejder i det forebyggende felt og det kan give et fælles grundlag at arbejde ud fra.

Vores udgangspunkt

DKR har en bred tilgang til kriminalitetsforebyggelse, og vi arbejder med kriminalitetsproblemer ud fra et helhedsorienteret perspektiv. Indsatsler, som ikke er direkte kriminalitetsforebyggende, kan nemlig også have en positiv kriminalpræventiv effekt, og det skal derfor tænkes med i arbejdet.

Udover at forebygge kriminalitet ønsker DKR at skabe et trygge samfund. Derfor vil vi også beskrive, hvad tryghed rummer som begreb.

Vi tager udgangspunkt i fire centrale begreber i vores forståelse:

Opbygning, forebyggelse, kriminalitetsforebyggelse og tryghed

Kort fortalt så forstår vi de fire grundbegreber sådan:

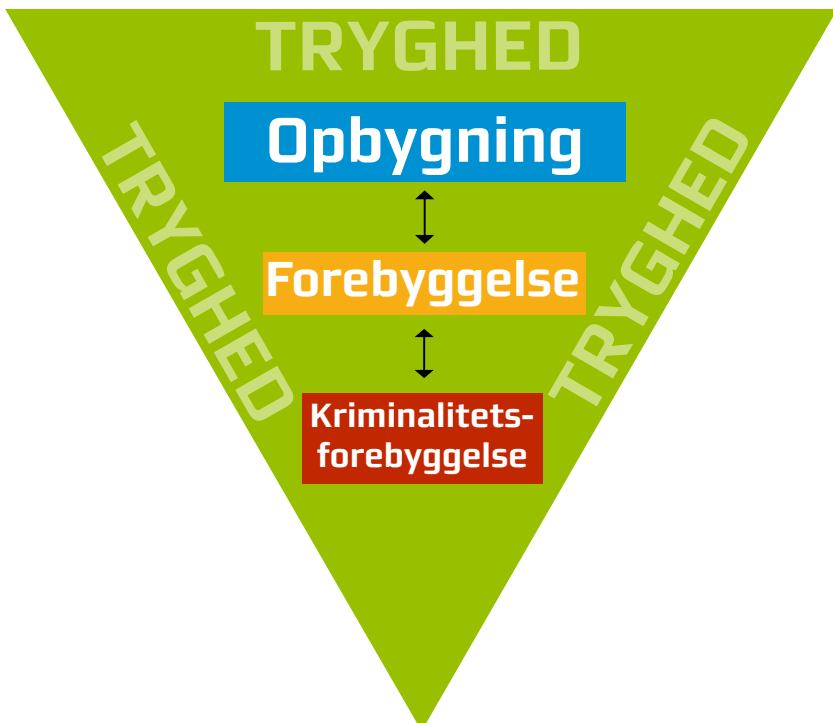
- Opbygning er de brede indsatsler, der generelt handler om at forbedre vilkårene både på et samfundsmæssigt og et individuelt plan.
- Forebyggelse favner også bredt, men modsat opbygning er der her fokus på at undgå at et problem opstår eller forværes.
- Kriminalitetsforebyggelse skal forebygge, at specifikke kriminelle hændelser opstår eller gentager sig. Ved kriminalitet forstås handlinger eller undladelser (fx manglende underretning), der bryder en strafsanktioneret retsnorm.
- Tryghed handler om at fremme personers eller gruppers oplevelse af at være trygge. Tryghed er en subjektiv oplevelse, som er kompleks og dynamisk. Tryghed er et overordnet begreb, der griber ind i de tre øvrige begreber.

Forebyggelsesmodel

DKR har udarbejdet en overordnet model, der kan vise kompleksiteten, dynamikken og sammenhængen mellem de fire begreber. Det er tale om en model, hvor helhedstankegangen er i fokus, og hvor overgangen mellem de forskellige niveauer er glidende.

Modellen har form som en tragt og viser de forskellige begrebers indbyrdes relation og placering. Tragten går fra den snævre kriminalitetsforebyggende indsats til den meget brede opbyggende indsats og til tryghedsfremmende indsatser.

Modellen er tænkt som en forståelsesramme for den samlede kriminalpræventive og tryghedsfremmende indsats. Modellen kan bruges som et hjælpværktøj til at præcisere, hvilket udgangspunkt man har for indsatsen, og dermed gøre indsatsen mere klar og målrettet. Modellen kan også gøre det lettere at tilrettelægge en eventuel evaluering af indsatsen, fordi den gør det tydeligt hvilket forebyggelsesniveau man arbejder på og hvilken effekt der måles.

Forebyggelsesmodellen

Uddybning af de fire begreber i modellen

Kriminalitetsforebyggelse

I spidsen af modellen ligger de specifikt kriminalitetsforebyggende indsatser.

Vi definerer kriminalitetsforebyggelse sådan:

At forebygge kriminalitet er en opgave, som indebærer at man fokuserer på kriminelle hændelser og undladelser, og hvordan de reduceres.

Ved kriminalitet forstås handlinger og undladelser, der er brud på den gældende lovgivning, hvor der er mulighed for at idømme en straf.

Kriminalitetsforebyggende indsatser sigter altså mod at undgå, at en kriminel hændelse opstår.

Forebyggelse

Forebyggelse er placeret på mellemste niveau i modellen. Der er tale om en mere bred indsats i forhold til den specifikke kriminalitetsforebyggende indsats.

Vi definerer forebyggelse sådan:

Forebyggende virksomhed er generelt rettet mod at hindre en uønsket tilstand, hændelse eller et problem.

Forebyggende arbejde adskiller sig fra kriminalitetsforebyggende arbejde ved at det ikke er defineret ud fra kriminalitet, men godt kan have en kriminalpræventiv effekt. Desuden kan indsatserne være både proaktive og reaktive.

Både i forebyggende og kriminalitetsforebyggende indsatser starter man som regel med at analysere årsagerne og afdække problemerne eller ressourcerne på det område, man vil beskæftige sig med. Ud fra dette iværksætter man indsatserne.

Opbygning

Øverst i modellen er de opbyggende indsatser som det grundlæggende fundament.

Vi definerer opbygning sådan:

At skabe gode, trygge og udviklende vilkår for alle i samfundet.

Den meget brede definition betegner initiativer, der kan forbedre vilkårene for enkeltpersoner og samfundet generelt. Det kan både være politiske, forvaltningsmæssige og private tiltag – og indsatsen kan foregå på nationale, lokale eller andre niveauer.

Eksempel

Rådets Stop-indbrud hjemmeside er et eksempel på kriminalitetsforebyggelse. Her er målsætningen alene at forebygge kriminalitet – her indbrud - ved at anvise, hvad den enkelte kan gøre ved sin bolig eller i nærmiljøet for at nedbringe risikoen for indbrud. De enkelte metoder er decideret tænkt på at undgå indbrud, fx sikring af døre og vinduer, tyverialarmer, tv-overvågning, nabohjælp, operation mærkning mv.

Eksempel

En forebyggende indsats er fx Rådets undervisningsmateriale "Alle de andre gør det", som er baseret på resultater af Ringstedforsøget. Materialet er tilegnet alle elever på 6. klassetrin, og der er derfor tale om en bred og generel forebyggelse. Formålet er at gøre eleverne bevidste om, hvilken indvirkning sociale overdrivelser har på deres adfærd.

Eksempel

Et eksempel på en opbyggende indsats er kvarterløft. Her ønsker man at "løfte" et kvarter helt generelt, hvilket omfatter indsatser på mange områder fx trafik, kultur, socialt liv, bygningsrenovering, bedre byrum, erhvervsliv og arbejdspladser, økologi mv. Sådanne indsatser har vist sig som en sidegevinst at medføre mindre kriminalitet fx mindre hærværk og større tryghed blandt beboerne i de kvarterløftede områder.

Initiativerne tager udgangspunkt i et ønske om at udvikle bestemte områder af samfundslivet. Det kan være områder inden for fx kultur og fritid, undervisning, by-, bolig- og erhvervsudvikling.

Bestræbelser inden for disse og andre områder kan have en indvirkning på kriminalitet. Man kan sige, at indvirkningen er en sidegevinst. Alligevel ville det være forkert at begrunde disse initiativer ud fra et kriminalitetsforebyggende perspektiv alene, da initiativerne bedst begrundes ud fra deres almene nytte.

Tryghed

Tryghed er et overordnet begreb, som ligger omkring de andre tre begreber. Det er et komplekst og dynamisk begreb, som er knyttet til den enkeltes oplevelse. Tryghed er "følelsen" af tryghed eller mangel på tryghed hos enkeltpersoner eller grupper.

Vi definerer tryghed sådan:

"Tryghed er en følelse af tillid til omverdenen og sin egen væren i i forhold til omgivelserne"

"Tryghed er en følelse af, at man kan magte de risici, der er i tilværelsen"

"Tryghed er en følelse af tillid som kommer af opfattelsen af, at der ikke foreligger nogen trussel. Man kan således opleve "falsk tryghed", hvis man ikke vover at se de trusler i øjnene, som faktisk findes" (Katznelson 2001 Psykologisk Leksikon)

Ud fra disse definitioner er tryghed på den ene side en tilstand, hvor man føler sig fri for farer og bekymringer og på den anden side en følelse af tillid, hvor man kan stole på nogen eller noget, og hvor man har mulighed for at udvikle sig.

Når man bruger begrebet bør man også skelne mellem bekymring på samfundets vegne og personlig tryghed eller utryghed. De to aspekter er afhængige af hinanden, men der bør skelnes, eftersom man godt kan være bekymret for kriminaliteten i samfundet, uden at føle sig personligt utryg og omvendt. Der er langt flere, der vil være bekymrede for noget end personligt utrygge.

Der er ikke en sammenhæng mellem folks oplevelse af tryghed og det faktiske kriminalitetsniveau. Når man arbejder med kriminalitetsforebyggelse er det en god idé at være opmærksom både på forebyggelsen og trygheden, fordi eksponering af kriminalitetsproblemer i sig selv kan være med til at skabe utryghed.

Eksempel

Et eksempel på en indsats, der er rettet mod at skabe større tryghed, er Rådets "knivfri"-kampagne. Her var budskabet til befolkningen, at der er færre knive i natteltivet end man umiddelbart tror. Tryghedsvandring, hvor man vurderer et områdes trygge eller utrygge steder, er et andet eksempel.

Trygghed	Fremme menneskers oplevelse af at være trygge	Ressourcebaseret
Opbygning	Fremme samfundsforhold og forbedre vilkår på samfunds- og individniveau	Ressourcebaseret
Forebyggelse	Forebygge at et problem opstår eller forværres	Problemorienteret
Kriminalitetsforebyggelse	Forebygge at en kriminel hændelse opstår eller sker igen	Problemorienteret

De fire forebyggelsesbegreber

Begrebernes betydning for rådets arbejde

DKR arbejder med at forebygge kriminalitet og skabe et tryggere samfund. Vi bruger de fire begreber i vores forståelse af, hvordan arbejdet skal tilrettelægges.

Forebyggelsesmodellen giver et fælles udgangspunkt i det kriminalpræventive og tryghedsfremmende arbejde og er en måde at skabe tydelighed i rådets arbejde. Modellen kan bruges til at kvalificere DKR's professionelle rådgivning og sparring udadtil.

Modellen kan desuden være et hjælpeværktøj for alle, som arbejder for at forebygge kriminalitet.

Mere viden

I begrebsafklaringen har vi taget udgangspunkt i en række undersøgelser og videnskabelige materialer. På vores hjemmeside, dkr.dk, kan man finde et notat, som indeholder en liste over de vigtigste materialer til begrebsafklaringen.

Du er også meget velkommen til at kontakte os med spørgsmål eller kommentarer til modellen. Du kan skrive til dkr@dkr.dk.

To tilgange til arbejdet

Når man planlægger forebyggende indsatser, kan man have en problemorienteret eller en ressourcebaseret tilgang til opgaven. I den problemorienterede tilgang fokuserer man på, hvilke problemer, der kan løses. I den ressourcebaserede tilgang vurderer man, hvilke ressourcer, et område eller en person er i besiddelse af og som man ønsker at fremme.

Hvis man arbejder på det opbyggende niveau, vil man typisk tage udgangspunkt i den ressourcebaserede tilgang, mens man typisk bruger den problemorienterede tilgang i forebyggelse og kriminalitetsforebyggelse – men man kan dog også inddrage den ressourcebaserede tilgang på disse to forebyggelsesniveauer.

- Hvis man arbejder *opbyggende* er det som regel for at fremme en positiv udvikling eller adfærd.
- Hvis man arbejder *forebyggende* eller *kriminalitetsforebyggende* er det som regel fordi man vil hindre en negativ udvikling eller adfærd i at opstå eller udvikle sig.